

TUTKITUN TIEDON AVOIN SAATAVUUS

SOILE LOUKUSA, SIRPA TARVAINEN, HANNA ELO,
MINNA VANHALA JA SANNA REMES

Sisältö

Sisältö	1
1. Esipuhe	2
2. Tiedon etsiminen tietystä aiheesta.....	3
2.1 Verkkohakupalveluita	3
2.2 Tietokannat	4
3. Kuntoutus- ja hoitosuositukset.....	4
3.1 Kansalliset kuntoutus- ja hoitosuositukset	4
3.2 Keskeisiä kansainvälisiä kuntoutus- ja hoitosuosituksia.....	5

1. Esipuhe

Avoin saatavuus (engl. open access, OA) tarkoittaa, että tieteellinen julkaisu tai muu sisältö on vapaasti luettavissa internetissä. Nykyisessä tiedejulkaisemisessa kiinnitetään yhä enemmän huomiota tieteellisten julkaisujen avoimeen saatavuuteen, vaikka edelleen osa julkaisuista on maksumuurin takana. Tässä dokumentissa on kuvattu niitä mahdollisuuksia, joita puheterapeuteilla on tällä hetkellä avoimesti saatavilla olevan tutkimustiedon löytämiseen ja hyödyntämiseen näyttöön perustuvan puheterapian toteuttamisen tueksi.

Tämä dokumentti keskittyy tieteellisten julkaisujen hakemiseen puheterapeutin toteuttaman kuntoutuksen ja muun asiantuntijatyön pohjaksi. Tieteellinen julkaisu sisältää uutta tietoa tai vahvistaa aikaisempia tutkimuslöydöksiä. Tieteelliset julkaisut noudattavat yleensä samaa rakennetta: johdanto (Introduction), menetelmät (Methods), tulokset (Results) ja pohdinta (Discussion) sekä lähdeluettelo (References).

Tällä hetkellä on olemassa lukuisia tietokantoja ja verkkosivustoja, joista voi etsiä vapaasti saatavilla olevia artikkeleita sekä tehdä aiheeseen liittyviä hakuja. Hakuja tekevän puheterapeutin on kuitenkin hyvä olla tietoinen siitä, että osaan sivustoista voi liittyä tekijänoikeudellisia kysymyksiä. Esimerkiksi Sci-Hub verkkosivusto on saavuttanut monien ammattilaisten keskuudessa suuren suosion julkaisujen etsimisessä. Sivustolla julkaistaan tekijänoikeuslaeista välittämättä ilmaiseksi artikkeleita ja muita tieteellisiä tekstejä, mistä syystä verkkosivustoa on kuvattu myös tieteen piraattipalveluksi. Tässä dokumentissa esitetyt tietokannat ja verkkosivustot ovat laillisesti kaikkien vapaasti käytettävissä.

Tämä *Tutkitun tiedon avoin saatavuus* -dokumentti on osittain muokattu vuonna 2017 julkaistun *Open Access -resurssit ja uusimman tiedon seuraaminen* -dokumentin pohjalta. Kyseisen dokumentin työstivät Suomen Puheterapeuttiliitto ry:lle Sirpa Tarvainen, Hanna Elo, Minna Vanhala-Haukijärvi ja Sanna Remes.

2. Tiedonhaku tietystä aiheesta

Yliopistojen kirjastot ovat kaikkien käytettävissä. Kirjastot tarjoavat opastusta tiedonhakuun. Tiedonhaun opastusta kannattaa hyödyntää, jos sinulla on esimerkiksi tietty aihe, josta haluat etsiä tietoa. Kirjastoissa voit tehdä hakuja elektronisista tietokannoista tiettyihin asiansanoihin liittyen. Tietokannoista löytyy sekä vapaasti saatavilla olevia että maksumuurin takana olevia julkaisuja. Tässä dokumentissa esitettyihin verkkohakupalveluihin ja tietokantoihin on vapaa pääsy. Yliopistojen kirjastoissa pääsee kirjautumaan myös muihin laajoihin monitieteisiin tietokantoihin, kuten *EBSCOhost Academic Search Premier*, *Scopus* ja *Web of Science*.

2.1 Verkkohakupalveluita

- Google Scholar
 Googlen tuottama tieteellisten tekstien verkkohakupalvelu, jonka avulla voi tehdä tieteelliseen kirjallisuuteen kohdistuvia hakuja. Google Scholar poikkeaa kaupallisista tietokannoista (kuten Web of Science tai EbscoHost) siinä, ettei sen sisällöstä ja päivitystiheydestä ole saatavissa täsmällisiä tietoja. Se sisältää kuitenkin paljon aineistoa useista lähteistä, kuten yliopistojen ja tieteellisten julkaisijoiden tutkielmia, esitelmiä, kirjoja, tiivistelmiä ja artikkeleita. Tiedonhakuja tekevän puheterapeutin on kuitenkin hyvä huomioda, että kaikki Google Scholar -verkkohakupalvelusta löytyvät tekstit eivät ole vertaisarvioituja tiedejulkaisuja. Verkkohakupalvelusta voi etsiä sekä abstrakteja että kokotekstejä hakusanoilla. Vain osa teksteistä on vapaasti saatavilla.
<https://scholar.google.fi/>
- Unpaywall
 Selaimen asennettava laajennus, joka kertoo, onko maksumuurin takana oleva artikkeli jossain luettavissa ilmaiseksi. Toimii vain Firefox- ja Google Chrome -selaimissa. Video-ohje Unpaywall -laajennuksen käyttämiseen:
https://www.youtube.com/watch?v=FXJMKwql_dc
<http://unpaywall.org/>
- Open Access Button
 Maksuton ohjelma, jonka avulla voit tarkistaa esim. otsikon tai DOI-numeron avulla, onko etsimäsi artikkeli avoimesti saatavilla.
<https://openaccessbutton.org/>
- ResearchGate
 Maksuton yhteisöpalvelu tieteentekijöille ja tutkimuksesta kiinnostuneille. Sivusto tarjoaa käyttäjälleen muun muassa mahdollisuuden luoda oma tutkijaprofiili sekä kanavan jakaa tutkijaprofiilin kautta muille omia tutkimusjulkaisuja ja abstrakteja sekä tietoja tutkimushankkeista. Yhteisöpalvelu tarjoaa myös tutkimuksista kiinnostuneille mahdollisuuden tutkimusjulkaisujen pyytämiseen suoraan tutkijalta.
<https://www.researchgate.net/>
- ASHA Evidence Maps
 Puheterapeuteille ja audiologeille suunnattu verkkotyökalu, joka tarjoaa kattavasti klinisen työn tueksi tieteellisiä kirjallisuuskatsauksia ja niistä laadukkaasti tehtyjä yhteenvetoja. Kirjallisuuskatsausten yhteenvedot käsittelevät mm. eri häiriöryhmien arviointia ja kuntoutusta.
<https://apps.asha.org/EvidenceMaps/>

2.2 Tietokannat

Keskeisiä kansainvälisiä avoimia tietokantoja

- ERIC: kasvatusta, koulutus- ja opetusalan viitetietokanta
<https://eric.ed.gov/>
- ProQuest: laaja-alainen ja monitieteinen viitetietokanta
<https://www.proquest.com/>
- PubMed: lääketieteen sekä sen lähialojen kansainvälinen viitetietokanta
<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/>
- APA PsycNet: Avoin psykologian ja sen lähitieteiden tietokanta, joka osittain päällekkäinen maksullisen APA PsycInfo-tietokannan kanssa.
<https://psycnet.apa.org/home>
- SpeechBITE: Avoin logopedian alan tietokanta. Tietokanta tarjoaa lähdeviitteitä ja abstrakteja. Speech pathology Database for Best Interventions and Treatment Efficacy. Osa artikkeleista on vapaasti luettavissa.
<https://speechbite.com>

Keskeisiä kotimaisia avoimia tietokantoja

- Kansallinen Finna - suomalaisten kirjastojen aineistot ja suomenkieliset artikkelit
<https://finna.fi/>
- Tiedejatutkimus.fi - yliopistojen, korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten julkaisut
<https://tiedejatutkimus.fi/fi/>
- Journal.fi - suomalaisten tiedelehtien (Puhe ja kieli, Kuntoutus jne.) artikkelihakupalvelu
<https://journal.fi/>

3. Kuntoutus- ja hoitosuosituks

3.1 Kansalliset kuntoutus- ja hoitosuosituks

Suomen Puheterapeuttiliitto ry: Hyvät puheterapiakäytännöt - tutkimustietoon perustuvia kuntoutussuosituksia

<https://puheterapeuttiliitto.fi/puheterapia/hyvät-puheterapiakaytannot/>

- Afasia:
Afasian kuntoutus
<https://puheterapeuttiliitto.fi/wp-content/uploads/2022/05/Afasian-kuntoutus.pdf>
- Kehityksellinen kielihäiriö:
Kielellisen erityisvaikeuden kuntoutus
https://puheterapeuttiliitto.fi/wp-content/uploads/2018/06/Kielellinen_erityisvaikeus.pdf

- Änkytys:
 - Änkytyksen kohtaaminen
<https://puheterapeuttiliitto.fi/wp-content/uploads/2021/06/OSA-1-Ankytyksen-kohtaaminen-puheterapiassa.pdf>
 - Kuntoutuksen vaikutus änkytyskäyttämiseen
<https://puheterapeuttiliitto.fi/wp-content/uploads/2023/11/OSA-II-Kuntoutuksen-vaikutukset-ankytykskayttaytymiseen.pdf>
- Etäpuheterapia:
 Etäpuheterapian vaikuttavuus ja soveltuvuus: <https://puheterapeuttiliitto.fi/wp-content/uploads/2020/02/Et%C3%A4kuntoutus-puheterapiassa.pdf>

Duodecim: Käypä hoito -suositukset – Tutkimusnäyttöön perustuvia kansallisia hoitosuosituksia

- ADHD
<https://www.kaypahoito.fi/hoi50061>
- Aivoinfarkti ja TIA
<https://www.kaypahoito.fi/hoi50051>
- Aivovammat
<https://www.kaypahoito.fi/hoi18020>
- Autismikirjon häiriö
<https://www.kaypahoito.fi/hoi50131>
- Kehityksellinen kielihäiriö (kielellinen erityisvaikeus, lapset ja nuoret)
<https://www.kaypahoito.fi/hoi50085>
- MS-tauti
<https://www.kaypahoito.fi/hoi36070>
- Muistisairaudet
<https://www.kaypahoito.fi/hoi50044>
- Suusyöpä
<https://www.kaypahoito.fi/hoi07025>

3.2 Keskeisiä kansainvälisiä kuntoutus- ja hoitosuosituksia

- ASHA Practice Portal
<https://www.asha.org/practice-portal/>
- NICE guidelines
<https://www.nice.org.uk/guidance>
- NIH Clinical Practice Guidelines
<https://www.nccih.nih.gov/health/providers/clinicalpractice>